

0231 ენის დაუფლება LANGUAGE ACQUISITION

ნათია დავითიშვილი

გორის სახელმწიფო სასწავლო უნივერსიტეტი
Gori State Teaching University

კონტექსტის გავლენა ინგლისურენოვანი მეტაფორული ანდაზების
სემანტიკურ-შეფასებით არსზე

ანადაზა, როგორც ენობრივ-კულტურული ფენომენი, ჯერ კიდევ გასული საუკუნის 50-იანი წლებიდან იქცევს ისეთი სხვადასხვა დარგის მკვლევართა ყურადღებას, როგორცაა ლინგვისტიკა, ფოლკლორისტიკა, კულტუროლოგია და ეთნო-ფსიქოლოგია. ასეთი დიდი დაინტერესება პარემიოლოგიით განპირობებულია იმ ფაქტით, რომ ანდაზებში ვლინდება იმ ხალხის ყოფა-ცხოვრება, ისტორია, ზნე-ჩვეულებები და მორალი, რომლის წიაღშიც ისინი შეიქმნა. ანდაზების აქტიური გამოყენება არა მხოლოდ ამდიდრებს და ალამაზებს მეტყველებას, არამედ ხელს უწყობს ერის მენტალობის უკეთ შეცნობას.

მხატვრულ ტექსტებში ინგლისურენოვანი ანდაზები გამოიყენება ძირითადად ორი მნიშვნელობით - უზუალური და ოკაზიონალური. ანდაზის უზუალურ გამოყენებაში იგულისხმება მისი გამოყენება საყოველთაოდ აღიარებული, ანუ სისტემური მნიშვნელობით, რომელიც დაფიქსირებულია არა მარტო ლექსიკონში, არამედ ერის ცნობიერებაშიც.

ინგლისურენოვანი ანდაზების უზუალური გამოყენება ხელს უწყობს მისი ტრადიციული, უზუალური მნიშვნელობის გაშლას კონტექსტში. ასეთ შემთხვევაში ანდაზები ამყარებენ განხილულ საკითხს და ასრულებენ საბოლოო, განზოგადებული დასკვნის გამოტანის ფუნქციას.

ანდაზების უცვლელი მნიშვნელობით გამოყენება ხშირად გვხვდება აგათა კრისტის დეტექტიურ მოთხრობებში. მაგალითად, ინგლისურენოვანი მეტაფორული ანდაზა ოჯახურ ურთიერთობებზე – „*There is a skeleton in every cupboard*“ – რომელიც გვატყობინებს, რომ ყოველ ოჯახს და ყოველ ადამიანს აქვს თავისი საიდუმლო, რამდენჯერმე გამოიყენება მისი მოთხრობების კრებულში "Parker Pyne Investigates" მთავარი პერსონაჟის, დეტექტივ პაიკის მიერ. საილუსტრაციოდ განვიხილოთ მოკლე დიალოგი პარკერსა და მის მეგობარ სმიტს შორის, რომელიც ეხება გოგონას, რომელსაც, პარკერის დაკვირვებით, რაღაც აწუხებს. თავის მოსაზრებას იგი უზიარებს სმიტს, რომელმაც, როგორც ირკვევა, უცნაური ვერაფერი შენიშნა გოგონაში. საკუთარი მოსაზრების გასამყარებლად, პარკერი მოიშველიებს ზემოხსნებულ ანდაზას მისი უცვლელი მნიშვნელობით:

"– Couldn't you see how worried she was at the concert? She's got something to hide.

– I noticed nothing.

– Then you are blind. They're all such decent people. **There's a skeleton in every cupboard,**

Smith (Christie, *Parker Pyne Investigates*)."

იმავე ნაწარმოებში გამოყენებული მეტაფორული ანდაზის მნიშვნელობა მეგობრობის თემაზე – „*It takes all sorts of honour to make a world*“ – გვიჩვენებს, რომ ადამიანები ერთმანეთისგან განსხვავდებიან თვისებებით და შეხედულებებით, რაც კარგია, რადგან მთლიანობაში ისინი ავსებენ ერთმანეთს, რაც ეხმარებათ მათ პრობლემების მოწესრიგებაში. კრისტის ნაწარმოების კონტექსტში ეს ანდაზა არ იცვლის თავის ტრადიციულ, უზუალურ მნიშვნელობას და გვიჩვენებს, რომ სამყაროს ყველა ტიპის ადამიანი სჭირდება და, რომ მხოლოდ ერთობლივად შეიძლება მივაღწიოთ დასახულ მიზანს.

" – 'No, what you suggest, I couldn't possibly have done. I have my honour as a detective to think of.'

– 'The honour, it is a very serious thing. I suppose it takes all kinds of honour to make a world (Christie, *Parker Pyne Investigates*).'

ინგლისურენოვანი მეტაფორული ანდაზის სემანტიკური ჯგუფის შეფასებით არსი, უარყოფითი იქნება ეს თუ დადებითი, შეიძლება უცვლელი დარჩეს ლიტერატურული ნაწარმოებების კონტექსტში. ამ შემთხვევაში, ანდაზა ეხმარება ავტორს, გამოხატოს და მკითხველს მიაწოდოს თავისი დამოკიდებულება ამა თუ იმ საგნის, მოვლენის ან ქმედების მიმართ.

სიყვარული ყოველთვის არ არის დაკავშირებული მხოლოდ დადებით ემოციებთან. ნამდვილი, ჭეშმარიტი სიყვარული ხშირად მტანჯველი და უტყვია. შეყვარებულ ადამიანს უჭირს თავისი გრძნობების გამხელა, რამდენადაც ის არ არის დარწმუნებული მისი ტრფობის ობიექტის საპასუხო რეაქციაში. იმედგაცრუება კი ყოველთვის უარყოფით გრძნობებს აღძრავს. ადამიანის ამგვარ ემოციურ მდგომარეობას განაზოგადებს ლაკონიური ფორმით მეტაფორულად ინგლისური ანდაზა – "*True love suffers, and is silent.*" ეს ანდაზა გამოიყენება სიყვარულზე მსჯელობისას ერთ-ერთი მოქმედი პირის მიერ ოსკარ უაილდის ალფორიულ ზღაპარში "არაჩვეულებრივი რაკეტა", რომლის კონტექსტის ფონზეც ის ამკარად უარყოფითი არსის მატარებელია. წარსულში სიყვარულზე გულგატეხილი ცეცხლმფრქვევი ბორბალი ("Catherine Wheel"), რომელიც ქალის სიმბოლოდ არის ზღაპარში გამოყენებული, აცხადებს, რომ სიყვარული აღარ არის მოდაში და ის წარსულს ჩაბარდა; ყოველივე ამის მიზეზად კი მას პოეტების მიერ ამ გმნობის ზედმეტად განდიდება მიაჩნია. საკუთარ მოსაზრებას ამ საკითხის მიმართ ცეცხლმფრქვევი ბორბალი გამოხატავს ანდაზის მოშველიებით, რომლის მიხედვითაც ჭეშმარიტ სიყვარულს არ სჭირდება ბევრი ლაპარაკი, რადგანაც ის მტანჯველი და უტყვია – "*True love suffers, and is silent.*"

"'Any place you love is the world to you,' exclaimed the pensive Catherine Wheel, who had been attached to an old deal box in early life, and prided her-self on her broken heart; 'but love is not fashionable any more, the poets have killed it. They wrote so much about it that nobody believed them, and I am not surprised. **True love suffers, and is silent.** I remember myself once. But no matter now, Romance is a thing of the past (Wilde, *The Remarkable Rocket*)."

ამრიგად, მხატვრული ნაწარმოებების კონტექსტში გამოყენებული ინგლისურენოვანი მეტაფორული ანდაზები ინარჩუნებენ როგორც დადებით, ასევე უარყოფით შეფასებით არსს, რითაც შესაძლებლობას აძლევენ ავტორს, ხალხური სიბრძნის მოშველიებით, გამოხატოს საკუთარი მოსაზრება მჯელობის საგნის მიმართ.

ინგლისურენოვანი ანდაზების ოკაზიონალური გამოყენება.

ანდაზების სემანტიკური ვარიანტი, რაც განპირობებულია მისი ოკაზიონალური ანუ ინდივიდუალური მნიშვნელობით გამოყენებით მხატვრულ ტექსტში, პარემიოლოგების დიდ ინტერესს იწვევს. ანდაზის ამგვარმა გამოყენებამ შეიძლება გამოიწვიოს მისი ხატოვნურ-ემოციურობის, ექსპრესიულობის და ფუნქციურ-სემანტიკური დატვირთვის ნაწილობრივი დაკარგვა. ამის მიზეზად კი შეიძლება განვიხილოთ ავტორის სწრაფვა, საკუთარი ესთეტიურ-კომუნიკაციური ინტენციის შესაბამისად, ანდაზას მინიჭოს მნიშვნელობის ახალი ნიუანსები და შემატოს მას ექსპრესიულობა და ხატოვნება.

ოკაზიონალური გამოყენებისას ანდაზები განიცდიან გარკვეულ ლექსიკურ, გრამატიკულ, სემანტიკურ-შეფასებით ან სტილისტურ სახეცვლილებას. ლიტერატურის განზოგადება უჩვენებს, რომ ოკაზიონალური ცვლილებები შეიძლება შეეხოს როგორც ანდაზის მხოლოდ ფორმას ან მის მნიშვნელობას, ასევე ორივეს – ფორმას და მნიშვნელობას ერთად.

კუნინის აზრით, ავტორები, ტექსტისთვის მეტი ექსპრესიულობის და დამაჯერებლობის მინიჭების მიზნით, ხშირად მიმართავენ ანდაზის არასტანდარტულად გამოყენებას, რაც შეიძლება მივიჩნიოთ მათი ინდივიდუალური სტილის ერთ-ერთ გამოხატულებად (Кунин, 1997: 9). ანდაზის ტრადიციული ფორმის დარღვევის კონკრეტულ შემთხვევებს ლინგვისტები განიხილავენ მის ოკაზიონალურ ვარიანტებად.

ანდაზის გამოყენება მხატვრულ ტექსტში მისი განსხვავებული, ინდივიდუალური მნიშვნელობით დაკავშირებულია მოულოდნელობის ეფექტთან, რადგანაც ანდაზა მზა ფორმის გამონათქვამს წარმოადგენს, რომელიც საუკუნეების განმავლობაში თაობიდან თაობას უცვლელი ფორმით გადაეცემა. ეს გულისხმობს იმას, რომ ინგლისური ენის მატარებლები ანდაზებს ფლობენ ფონური ცოდნის სახით. შესაბამისად, ტექსტში ნახსენები ანდაზა მკითხველისთვის ცნობილია მისი ტრადიციული შინაარსით და კომპონენტების თანმიმდევრობით, რის გამოც მას გონებაში აქვს წარმოდგენილი ყველა ის სიტუაცია, რომლის დროსაც მოცემული ანდაზის გამოყენება მიზანშეწონილი იქნებოდა. სწორედ ეს უწყობს ხელს მისი ექსპექტაციის ანუ მოლოდინის გამძაფრებას, რისი დარღვევაც იწვევს ავტორისთვის სასურველი პრაგმატიკული ეფექტის მიღწევას.

ანდაზა ორგანულად ერწყმის კონტექსტს და მის შიგნით ქმნის საკუთარ, კონტექსტურ მნიშვნელობას. ანდაზის სემანტიკის ოკაზიონალური აქტუალიზაცია, როგორც წესი, ხორციელდება კონკრეტული მხატვრული ნაწარმოების ფართო კონტექსტში მისი გადააზრების გზით. სემანტიკური ბუნების წყალობით, ანდაზების გადააზრება და გამოყენება შესაძლებელია ორ პლანში – პირდაპირი და გადატანითი მნიშვნელობით. ყურადსაღებია, რომ ანდაზის სემანტიკის ნებისმიერი ოკაზიონალური გამოყენება გულისხმობს მის ასოციაციურ კავშირს წინადადების პირველად მნიშვნელობასთან, რაც მის გენეტიკურ პროტოტიპს წარმოადგენს.

ანდაზის სემანტიკური კლასის ცვლილება.

ინგლისურენოვანი ანდაზების თემატიკა იმდენად მრავალფეროვანია, რომ თითქმის ყველა სიტუაციას შეიძლება მივუსადაგოთ ესა თუ ის ანდაზა. მეტაფორული ანდაზები აღწერენ ადამიანის ემოციებს და ცხოვრებისეული გამოცდილების სხვადასხვა სფეროს. მხატვრული ნაწარმოების კონტექსტში ანდაზამ შეიძლება შეიძინოს ახალი, არატრადიციული მნიშვნელობა და, შესაბამისად, შეიცვალოს სემანტიკური კლასი. მაგალითისათვის განვიხილოთ მეტაფორული ანდაზა – „*What will be will be*“ (*"რაც მოსახდენია, მოხდეს"*), რომელიც შექმნილია ბედისწერის თემაზე და გვიჩვენებს, რომ ცხოვრებაში არაფერია შემთხვევითი – რაც გიწერია ბედად, ყველაფერი ისე მოხდება. *ინგლისური ზღაპრის „თევზი და ბეჭედი“ კონტექსტში ეს ანდაზა იძენს ახალ მნიშვნელობას. შედეგად, მისი სემანტიკა ტრანსპონირდება და ფართოვდება, რაც განაპირობებს კი-დეც მის გადასვლას სიყვარულის თემატიკაზე შექმნილ ანდაზათა სემანტიკურ ჯგუფში:*

"When the guests saw such a young, beautiful cook, they were surprised. Only the baron was very angry and wanted to hit her. But the girl went up to him and showed him her hand with the ring on it. After that she took off the ring and put it down before him on the table.

Then the baron said, "**What will be will be.**" And he told her to sit down and told the people that this was his son's true wife. And he took her and his son home to his castle; and they lived as happy as could be ever afterward (Jacobs J., English fairy tales, *The Fish and the Ring*)."

ხსენებული ანდაზა მოცემულ კონტექსტში გვიამბობს ჭეშმარიტ სიყვარულზე, რომელსაც ყველა წინაღობის გადალახვა შეუძლია. იგი ამბობს, რომ თუ სიყვარული არსებობს, მაშინ მას ვერავინ და ვერაფერი შეუშლის ხელს.

შემდეგი მაგალითი გვიჩვენებს, როგორ იცვლის კონტექსტის გავლენით მნიშვნელობას ჭკუა-გონების თემაზე შექმნილი ანდაზა – „*One cannot have everything in this world*“, რის შედეგადაც იგი გადადის სიყვარულის გამომხატველ ანდაზათა სემანტიკურ ჯგუფში. ამ ანდაზის ტრადიციული ბრძნული

მნიშვნელობის მიხედვით, შეუძლებელია ადამიანი ყველაფერს ფლობდეს, რადგან ცხოვრება ან ერთს გაძლევს, ან მეორეს. ა. კრისტის დეტექტიური მოთხრობის – „პარკერ პაინი იძიებს“ – კონტექსტში მოცემული ანდაზის მნიშვნელობა იცვლება. საუბრის დროს, რომელიც თავლობის თვიდან დაბრუნებული ახალგაზრდა წყვილის გაჭირვებულ ფინანსურ მდგომარეობას ეხება, პაინი ცდილობს ახსნა მოუძებნოს მათ ხელგაშლილობას, რა მიზნითაც ის მოიშველიებს ზემოხსენებულ ანდაზას. დეტექტივის მსჯელობით, შეყვარებულებმა თავლობის თვით და მარტო ყოფნით დატკბობა ამჯობინეს ფინანსების დაზოგვას. შესაბამისად, ჭკუა-გონების გამომხატველი სემანტიკური კლასიდან ანდაზა გადაინაცვლებს სიყვარულის თემატიკაზე შექმნილ ანდაზათა ჯგუფში.

"How marvelous are the resources of modern commerce!" he murmured.

"The only thing that worries me," said Mrs. Oliver, "is that those two young people won't find any cache when they get there."

"One cannot have everything in this world," said Mr. Parker Pyne. "They will have had a honeymoon (Christie, Parker Pyne Investigates)."

აღნიშნულიდან გამომდინარე, შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ მეტაფორული ანდაზის მიკუთვნება ამა თუ იმ სემანტიკური ჯგუფისთვის დამოკიდებულია კონტექსტზე, რადგანაც სწორედ ეს უკანასკნელი ანიჭებს ანდაზას კონკრეტულ მნიშვნელობას. ლიტერატურული ნაწარმოების კონტექსტში, ავტორი ანდაზაში დებს კონკრეტულ მნიშვნელობას, რა დროსაც იგი განსაკუთრებულ აქცენტს აკეთებს ანდაზის რომელიმე შემადგენელ ნაწილზე. შესაბამისად, ნათელი ხდება, რომ მეტაფორულ ანდაზას შეუძლია შეიცვალოს სემანტიკური ჯგუფი.

ანდაზის შეფასებითი არსის ცვლილება

ბევრი ლინგვისტის მოსაზრებით, მნიშვნელობის შეფასებითი არსი უნივერსალურია, თუმცა ისინი ვერ თანხმდებიან ამ არსის ბუნებასა და მის ადგილზე ენობრივი ერთეულების სემანტიკაში. ვოლფის აზრით, გამონათქვამის შეფასებითი არსი მოდალობის ერთ-ერთ სახეობას წარმოადგენს და ის პრაგმატიკულ კატეგორიათა რიცხვს მიეკუთვნება, რადგანაც ის მეტყველი სუბიექტის დამოკიდებულებას გამოხატავს რეფერენტული სიტუაციის თუ ხდომილების მიმართ (Волф, 1985). შესაბამისად, სუბიექტურობა ენობრივი ერთეულის შეფასებითი არსის მთავარი მახასიათებელია.

ნებისმიერი შეფასებითი დამოკიდებულება გულისხმობს სუბიექტის და ობიექტის არსებობას: მათგან პირველი გულისხმობს პირს ან სოციუმს, რომელიც აფასებს; მეორე კი ის საგანი ან მოვლენაა, რომელიც ფასდება. შეფასებითობა თავისი არსით ორპოლუსიანია, რამდენადაც იგი გულისხმობს ობიექტის ზოგადი მნიშვნელობის განზოგადებას პოზიტიურისა და ნეგატიურობის პრიზმაში.

ემპირიული მასალის ანალიზმა წარმოაჩინა, რომ ანდაზის მნიშვნელობის დადებითი შეფასებითი არსი წარმოდგენილია წახალისების გამომხატველი მეტაფორული ანდაზებით, ხოლო უარყოფითი შეფასებითი არსი კი – გაკიცხვის გამომხატველი ანდაზებით. როგორც უკვე აღვნიშნეთ, კონტექსტმა შეიძლება ზეგავლენა იქონიოს მეტაფორული ანდაზების სემანტიკაზე, შესაბამისად კი შეფასებით არსზე. კონტექსტში ანდაზა თვისებრივ ცვლილებებს განიცდის, რაც დამოკიდებულია იმ სუბიექტის ღირებულებებზე, ვინც გამოიყენებს ანდაზას და ვისგანაც მოდის შეფასება.

გთავაზობთ ერთი კონკრეტული ანდაზის განხილვას სხვადასხვა კონტექსტში. ეს ანდაზა გახლავთ – „Accidents will happen in the best regulated families“. ჰოუელსის რომანში, "The Rise of Silas Lapham", მისტერ უოკერი მას გამოიყენებს მეტაფორული მნიშვნელობით, რა დროსაც ის ეჭვქვეშ აყენებს კორის იმედს, რომ ყველაფერი გეგმის მიხედვით ჩაივლის. შესაბამისად, ამ კონტექსტში ანდაზა უარყოფითი შეფასებითი არსის მატარებელია, რადგანაც იგი გამოხატავს გაურკვეველობას შექმნილი სიტუაციის მიმართ:

"It depends upon who he is," said Walker, taking his cigar from his mouth. "I never said the old man was afraid of anything."

'And the character!' continued Corey, 'If it's to be the prey of mere accident and appearance, then it goes for nothing.'

'**Accidents will happen in the best regulated families,**' said Walker, with good-humored obtuseness that filled Corey with indignation' (Howells, *The Rise of Silas Lapham*, p. 120)."

ოივე ანდაზას უკვე დადებით კონტექსტში გამოიყენებს ჩარლზ დიკენსი თავის რომანში „დევიდ კოპერფილდი“, რის გამოც მისი შეფასებითი არსითი მნიშვნელობაც დადებითი ხდება. საილუსტრაციოდ მოვიყვანთ მიკროტექსტს, რომლის მსჯელობის საგანს წარმოადგენს წინა დღით გამართული ბანკეტის წარუმატებლობა, რამაც დორა და დევიდი უხერხულობაში ჩააგდო. ამასთან დაკავშირებით დევიდი ამბობს, რომ მხოლოდ მისტერ მიკოუზარის დამამშვიდებელმა სიტყვებმა შეძლო სიტუაციის განმუხტვა და მისი უხერხული მდგომარეობიდან გამოყვანა. ავტორი ახდენს მისტერ მიკოუზარის მიერ ამ მიზნით გამოყენებული ანდაზის ციტირებას – „Accidents will happen in the best regulated families“, რომელიც მოცემულ კონტექსტში დადებით შეფასებით არსს იძენს:

"The banquet was such a failure that I should have been quite unhappy about Dora – if I had not been relieved by the great good-humour and a bright suggestion from Mr. Micawber.

'My dear friend Copperfield,' said Mr. Micawber, 'accidents will occur in the best regulated families.' (Dickens, *David Copperfield*, p. 120)"

მხატვრულ ტექსტში განხილული მეტაფორული ანდაზების ანალიზი გვიჩვენებს, რომ შესაძლებელია მათი შეფასებითი არსითი მნიშვნელობის ცვლილება ორივე მიმართულებით: დადებითიდან – უარყოფითისკენ და პირიქით.

მაგალითისათვის ავიღოთ ოჯახური ურთიერთობების გამომხატველი მეტაფორული ანდაზა – „Charity begins at home“, რომლის მნიშვნელობაც აშკარად დადებითია, რამდენადაც მასში მოცემული სახალხო გამოცდილება გვასწავლის, რომ ოჯახიდან იწყება სხვაზე ზრუნვა. მოემის პიესაში კი ეს ანდაზა უარყოფით მნიშვნელობას იძენს კონტექსტის გავლენით, რაც ნათლად ჩანს ქვემოთ მოყვანილი ეპიზოდებიდან:

"Sheppey: It's the poor as a must help the poor.

Ernie: And they do, don't they? Everyone knows that the poor are splendid to one another. Everyone who writes about them says that. But when all's said and done **charity begins at home.**

Florrie: That's right. I mean, one must think of those who are near and dear to one first (Maugham, *Sheppey*, p. 25)."

შეპიმ ფულადი პრიზი მიიღო. გავრცელებული მოსაზრების საწინააღმდეგოდ, რომლის თანახმადაც მხოლოდ ღარიბები ეხმარებიან ერთმანეთს, მას სურს, მოგებული ფულით დაეხმაროს ღარიბებს, რაც ნათესავებისთვის ყოვლად მიუღებელი აღმოჩნდა. ისინი ცდილობენ გადაარწმუნონ შეპი. ერნი, შეპის ქალიშვილის საქმრო, საყვედურობს მას, რა მიზნითაც ის გამოიყენებს ანდაზას – „Charity begins at home“, რითაც ხაზს უსვამს იმას, რომ შეპიმ, უპირველესად, საკუთარი ოჯახის წევრებზე უნდა იზრუნოს. ფლორიც ეთანხმება ქმარს. შესაბამისად, კონტექსტი ანდაზას უარყოფით მნიშვნელობას ანიჭებს.

საინტერესოდ არის გამოყენებული იმავე რომანში დადებითი არსის მატარებელი ანდაზა – „Handsome is that handsome does“, რომელიც მეტყველებს იმაზე, რომ ადამიანის შეფასება უნდა ხდებოდეს არა მისი გარეგნული მონაცემებით, არამედ მის მიერ გაკეთებული კეთილი საქმეების მიხედვით. შესაბამისად, ეს ანდაზა მოუწოდებს ადამიანებს კეთილი საქმეების კეთებისკენ. დიკენსის "დევიდ კოპერფილდში" მისი მნიშვნელობა უარყოფითად იცვლება კონტექსტის ზეგავლენით:

"Miss Trotwood, or Miss Betsey... has been married to a husband younger than herself, who was very handsome, except in the sense of homely adage, **"handsome is that handsome does"** – for he was strongly suspected of having heated Miss Betsey, and even of having once made some hasty but determined arrangements to throw her out of a two pair of stairs window. These evidences of her husband's temper induced Miss Betsey to pay off, and effect a separation by mutual consent (Dickens, David Copperfield, p. 35)."

მოცემული მიკროტექსტის მიხედვით, ოდესღაც, პაპიდა ბეტსი გათხოვილი იყო მასზე გაცილებით ახალგაზრდა სანდომიან კაცზე, თუ მხედველობაში არ მივიღებთ ცნობილ ანდაზას – „*Handsome is that handsome does.*“ მოცემული ანდაზის ირონიული გამოყენებით, ავტორი მკითხველს ატყობინებს იმ ორ "საგმირო საქმეზე", რომელიც მან მეუღლის მიმართ განახორციელა: ერთ შემთხვევაში, მან მეუღლეზე ხელი აღმართა; ხოლო მეორეჯერ – მისი ფანჯრიდან გადაგდება სცადა. შესაბამისად, მოცემულ კონტექსტში ანდაზამაც არსითი მნიშვნელობა შეიცვალა და დადებითის ნაცვლად უარყოფითი შეფასების მატარებელი გახდა.

ამრიგად, კონტექსტს შეუძლია ანდაზის დადებითი შეფასებითი არსი შეცვალოს უარყოფითზე ან პირიქით, რაც განპირობებულია შეფასების განმახორციელებელი სუბიექტის ღირებულებებზე და მსჯელობაზე. სხვადასხვა კონტექსტში გამოყენებულ ერთსა და იმავე ანდაზას შეიძლება სხვადასხვა შეფასებითი არსი ჰქონდეს.

საბოლოოდ კი შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ მხატვრული ნაწარმოების კონტექსტში მეტაფორულმა ანდაზამ შეიძლება განიცადოს ორი სახის ცვლილება – ერთი სემანტიკური კლასიდან გადაინაცვლოს მეორეში ან შეიცვალოს შეფასებითი არსითი მნიშვნელობა დადებითიდან უარყოფითისკენ ან პირიქით – უარყოფითიდან დადებითისკენ.

ლიტერატურა

1. დარასელია, ნ. (1998). *ანდაზათა ლინგვისტური კვლევის ზოგიერთი საკითხი* (ქართულ და ინგლისურ ანდაზათა მასალაზე). სამეცნიერო-მეთოდური ჟურნალი *პოლიგლოტი*. თბილისი: გამომცემლობა "სკოლა", გვ. 39–46.
2. რუსიეშვილი, მ. (2005). *ანდაზა*. თბილისი: გამომცემლობა "ლევა".
3. Lakoff, G. & Johnson M. (1980). *Metaphors we live by*. London; Chicago: The University of Chicago Press: 242.
4. Mieder, W. (2004). *Proverbs: A Handbook*. Greenwood Folklore Handbooks.
https://www.google.ge/sourceid=wolfgang_mieder_proverbs_a_handbook
https://www.academia.edu/31875861/Proverbs_A_Handbook
5. Taylor, A. (2011). *The Collection and Study of Tales and Proverbs*. Retrieved from: www.deproverbio.com; www.locustvalley.com/Families_of_Distiction/Taylor.html
6. Вольф, Е.М. (1985). *Функциональная семантика оценки*. М.: Наука: 228.
7. Кунин, А.В. (1986). *Курс фразеологии современного английского языка*: учеб. для ин-тов и факультетов иностр. яз. М.: Высшая школа: 336.
8. Кунин, А. В. (1967). *Фразеология современного английского языка*. Москва: Просвещение.

მხატვრულ წყაროთა სია:

1. Christie, Agatha. *Parker Pyne investigates*, Ch. 2: The case of the discontented soldier
<https://www.agathachristie.com/stories/parker-pyne-investigates>
2. Dickens, Charles. *David Copperfield*

<http://www.underthesun.cc/Dickens/copperfield/copperfield>

3. Galsworthy, John (1989). *In Chancery*. Moscow: Progress Publishers.
4. Howells, William Dean. *The Rise of Silas Lapham*
https://www.goodreads.com/book/show/381362.The_Rise_of_Silas_Lapham
5. Jacobs, Joseph (1898). *English Fairy Tales*.
6. Wilde, Oscar. The Picture of Dorian Grey. Retrieved: 20.04.2020
URL: <https://www.planetebook.com/free-ebooks/the-picture-of-dorian-gray.pdf>

რეზიუმე

სტატიაში ინგლისურენოვანი მეტაფორული ანდაზების გამოყენება განხილულია მხატვრულ ტექსტში უზუალური და ოკაზიონალური მნიშვნელობით, რის შედეგადაც წარმოჩენილია მათი შეფასებითი სემანტიკის ვარირება კონტექსტის გავლენით. ინგლისურენოვანი ანდაზების თემატიკა იმდენად მრავალფეროვანია, რომ თითქმის ყველა სიტუაციას შეიძლება მივუსადაგოთ ესა თუ ის ანდაზა. მეტაფორული ანდაზები აღწერენ ადამიანის ემოციებს და ცხოვრებისეული გამოცდილების სხვადასხვა სფეროებს. მხატვრული ნაწარმოების კონტექსტში ანდაზამ შეიძლება შეიძინოს ახალი, არატრადიციული მნიშვნელობა და შეიცვალოს სემანტიკური კლასი, შესაბამისად კონტექსტი ზეგავლენას ახდენს შეფასებით არსზე, რაც დამოკიდებულია იმ სუბიექტის ღირებულებებზე, ვინც გამოიყენებს ანდაზას და ვისგანაც მოდის შეფასება.

Natia Davitishvili

The Influence of Context on the Semantic-Evaluative Essence of English Metaphorical Proverbs

Summary

The article discusses the usage of English metaphorical proverbs in the fictional texts in both usual and occasional meanings, resulting the variations in their evaluative semantics under the influence of context. The usual use of proverbs implies its usage in a universally recognized, or systemic, meaning that is recorded not only in the dictionaries but also in the consciousness of the nation. In the case of occasional use, the universally accepted meaning of a proverb changes with the influence of context, as a result of which it acquires a specific, individual content. The topics of English proverbs are so diverse that almost any situation can be adapted to this or that proverb. Metaphorical proverbs describe human emotions and different areas of life experience. In the context of fiction a proverb can acquire a new, non-traditional meaning and change the semantic class, hence the context influences the evaluative essence, depending on the values of the person who uses the proverb and from whom the evaluation comes.